

УПОВНОВАЖЕНИЙ Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008 E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua тел. (044) 298 7033

Державна судова
адміністрація України

ПОДАННЯ

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини

(згідно з частиною третьою статті 15 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»)

Статтею 3 Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я є найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини і громадянина закріплено у Розділі II Конституції України та, відповідно до статті 22 Основного Закону України, не є вичерпними, гарантуються і не можуть бути скасовані.

Згідно зі статтею 101 Конституції України Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина, метою якого є:

захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України;

додержання та повага до прав і свобод людини і громадянина у відносинах, що виникають між юридичними особами публічного та приватного права, а також фізичними особами, які перебувають на території України, у випадках, передбачених окремим законом;

запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню;

сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність до Конституції України, міжнародних стандартів у цій сфері.

Мною, у зв'язку із здійсненням на підставі статей 13 та 19¹ Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захисту прав кожного на території України,

виконанням функцій національного превентивного механізму відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання виявлено порушення прав людини на захист від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання у діяльності Бабушкінського районного суду м. Дніпропетровська (далі – суд).

Статтею 5 Загальної декларації прав людини, статтею 3 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статтею 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 28 Конституції України визначено, що ніхто не повинен зазнавати тортур, або жорстокого, нелюдського, або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання.

Передбачено, що жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань чи інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

За результатами попереднього відвідування суду, яке здійснювалося 12 грудня 2017 року, були надані пропозиції для опрацювання та невідкладного виконання щодо попередження катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання. Проте з часу останнього відвідування жодної рекомендації не було виконано.

Під час здійснення 24 жовтня 2023 року відвідування суду як місця несвободи для виконання функцій національного превентивного механізму групою НПМ встановлено факти порушень прав людини та недоліки, що потребують вжиття заходів реагування і усунення причин та умов, що їм сприяють.

Так, вимогами п. 6.5.2. ДБН передбачено, що в кожному приміщенні суду камери для підсудних (засуджених) слід передбачати виходячи з розрахунку три камери на кожному залу судових засідань для розгляду кримінальних справ. Тобто, в суді, де розташовано 3 зали судових засідань для розгляду кримінальних справ, має бути обладнано 9 камер. Натомість в суді розташовано лише 3 камери для тримання підсудних (засуджених), що порушує вимоги роздільного розміщення чоловіків та жінок, дорослих та неповнолітніх, а також ізольованого тримання осіб, котрим заборонено спілкування між собою.

Вказані вище порушення є приводом до подання чергових заяв проти України до Європейського суду з прав людини.

Так, у справі «Ярослав Білоусов проти Росії» (Yaroslav Belousov v. Russia) (заява № 2653/13 і 60980/14 від 4 жовтня 2016 р.) заявник утримувався у суді в тісній кабіні разом з іншими підсудними.

За цих підстав Європейський суд з прав людини постановив, що у зв'язку з неналежними умовами утримання в суді порушено статтю 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та призначено виплати значних сум коштів в якості моральної компенсації.

Окрім цього, розміри камер не відповідають вимогам пункту 6.5.2 ДБН. Встановлено, що площа камер становить від 2,8 м² до 3 м², що не відповідає встановленим нормам 4 м².

Довідково: замірювання площі здійснювалося з використанням сертифікованого далекоміру «Bosch PLR 25».

Під час конфіденційного спілкування із ув'язненими та засудженими, здійсненого під час відвідування державної установи «Дніпровська установа виконання покарань № 4», отримано чисельні скарги на умови утримання в камерах Бабушкінського районного суду Дніпропетровської області. Так, утримувані особи зазначали, що через брак вільних камер вони вимушені очікувати на судові засідання стоячи, по декілька осіб в одній камері.

У Доповіді Уряду України за наслідками візиту до України Європейського Комітету з запобігання катуванням та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню від 15.12.2020, серед іншого, стверджується про недопущення примусу стояти тривалий час, що вважається жорстоким поводженням.

Приміщення для конвою обладнано з порушенням вимог п. 6.5.3 ДБН. Зокрема, відсутні оглядове віконце на входних дверях приміщення, металева шафа для зберігання навісних замків, ключів від камер, спеціальних засобів та службових документів.

У порушення п. 20 Мінімальних стандартних правил поводження з в'язнями, затверджених Економічною та Соціальною радою Організації Об'єднаних Націй та п. 22.5 Європейський пенітенціарних правил, затверджених Комітетом міністрів Ради Європи від 12.11.1987, підсудні (засуджені) не мають доступу до чистої питної води.

У порушення п. 6.5.3 ДБН ємкості для питної води та одноразовий посуд відсутні. З усних пояснень працівників, підсудні (засуджені) повинні мати власну воду із собою, що свідчить про необізнаність адміністрації та працівників суду про права підсудних, що гарантуються нормами національного та міжнародного законодавства.

У порушення вимог п. 6.5.2 ДБН, ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, ст. 59 Конституції України у приміщенні суду не обладнано кімнату для роботи адвоката з підсудними (засудженими), що унеможливує реалізацію їх права на захист.

Комітет із запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню у 21-ій Загальній доповіді наголошує на необхідності проведення зустрічі адвоката із затриманою особою у приватному порядку, віч-на-віч для того, щоб затримана особа відкрито говорила яким чином з нею поводяться. Комітет не вбачає жодної необхідності

відступати від принципу конфіденційності зустрічей між адвокатом і зацікавленою особою.

Окрім цього, зазначене порушення може стати причиною чергових звернень до Європейського суду з прав людини і виплатою Україною значних сум коштів в якості компенсації.

У справі «Фірстов проти Росії» (скарга №67312/12) Європейський суд з прав людини констатував, що хоч підсудний і міг спілкуватися зі своїм захисником через загородження у залі суду, у тому числі під час перерв, які оголошувалися для цієї мети суддею за клопотанням заявника, не було доведено, що такі консультації носять конфіденційний характер у зв'язку з присутністю конвою у межах досяжності слуху. Таким чином, ЄСПЛ засвідчив порушення ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

У порушення вимог п. 11.5 Державних будівельних норм України 2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель та споруд. Основні положення», затверджених наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України 30.11.2018 № 327 (далі – ДБН. Інклюзивність), санітарний вузол у приміщенні суду не пристосований для користування маломобільними групами населення у зв'язку з відсутністю поручнів.

Окрім цього, маломобільні групи населення не можуть потрапити до приміщення суду через відсутність пандусу, круті та вузькі сходи.

Доступ маломобільним групам населення та підсудним (засудженим), що пересуваються на кріслах колісних, на другий поверх, де розміщені зали судових засідань для розгляду кримінальних справ, неможливий через відсутність пандусу або іншого підйомного механізму. У порушення п. 1 ч. 8 р. II Типового положення про апарат суду, затвердженого Наказом Державної судової адміністрації України від 08.02.2019 №131, не створені належні умови діяльності суду, жодні заходи щодо опрацювання питання забезпечення доступу до будівлі та приміщень суду маломобільним групам населення не вживалися.

Тимчасове укриття в суді не облаштовано, що є порушенням Вимог щодо утримання та експлуатації захисних споруд цивільного захисту, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 09.07.2018 № 579.

Для доставки обвинувачених та засуджених осіб до приміщення суду відсутній окремий вхід. Підсудні (засуджені) користуються одним входом із відвідувачами. Заїзд конвойного автомобіля для посадки (висадки) підсудних (засуджених) здійснюється через загальний двір, який не обладнано огорожею. Бокс для заїзду спеціального конвойного автомобіля відсутній, що порушує вимоги п. 14 Інструкції з організації конвоювання та тримання в судах обвинувачених (підсудних) за вимогою судів, затвердженої спільним наказом Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України, Верховного Суду України, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Державної судової адміністрації України,

Генеральної прокуратури України від 26.05.2015 № 613/785/5/30/29/67/68 (далі – Інструкція).

У порушення вимог п. 13 Інструкції в приміщенні суду не забезпечено ізольований маршрут конвоювання підсудних (засуджених) до зали судових засідань, у зв'язку з чим підсудні конвоюються відкритими для сторонніх осіб коридорами.

Зазначене призводить до порушення права на безпеку як відвідувачів, працівників суду, так і підсудних (засуджених), а також підвищує ризики потрапляння та передачу заборонених предметів в приміщеннях суду.

У приміщенні суду відсутня система засобів зв'язку та сигналізації про небезпеку, а також системи відеонагляду у блоці, де розміщені камери, у коридорах, де проходить маршрут конвоювання обвинувачених (підсудних) від камер до залів судових засідань, перед входом у вартове приміщення з виведенням інформації на монітори приміщення варті, що передбачено п. 15 Інструкції.

У порушення п. 9.5 ДБН у приміщеннях залів судових засідань для розгляду кримінальних справ та камерах для підсудних (засуджених) не здійснюється бактеріцидне опромінювання та не ведеться відповідний журнал.

Незважаючи на вимоги п. 6.5.2 ДБН, доступ до санітарного вузла для підсудних (засуджених) можливий тільки через загальний коридор.

Окрім цього, на початку відвідування з боку керівника апарату суду створювалися штучні перешкоди, за яких представники групи НПМ не мали змоги потрапити до приміщень суду та провести опитування осіб, які там утримуються. Процес відвідування затягувався через необізнаність керівника апарату суду з нормами Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» (далі – Закон), Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання (далі – Конвенція), Факультативного протоколу до Конвенції та інших нормативно-правових актів, які визначають повноваження національного превентивного механізму, у тому числі щодо безперешкодного відвідування органів державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації незалежно від форми власності без попереднього повідомлення про час і мету відвідування. Після ознайомлення керівника апарату суду із нормативно-правовими актами групі НПМ надано доступ до приміщень суду, проте відмовлено керівнику групи НПМ у ознайомленні з документами та отриманні їх копій відповідно до п. 5 ст. 13 Закону.

Крім того, упродовж відвідування керівник апарату суду зневажливо ставився до членів групи НПМ, що виражалось у відмові від співпраці, що мотивувалася її зайнятістю, забороні присісти на стілець у службовому кабінеті тощо.

На підставі викладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, обумовлених діями або бездіяльністю

працівників Бабушкінського районного суду м. Дніпропетровська, а також приймаючи до уваги те, що:

відповідно статті 151 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», пункту 2 Положення про Державну судову адміністрацію України, затвердженого Рішенням Вищої ради правосуддя № 141/0/15-19 від 17.01.2019, Державна судова адміністрація України здійснює організаційне та фінансове забезпечення діяльності органів судової влади з метою створення належних умов функціонування судів і діяльності суддів,

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. Розглянути подання та вжити заходів, спрямованих на усунення виявлених порушень, зокрема:

1.1. Опрацювати питання щодо збільшення кількості та розміру камер у приміщенні суду до 4 м² відповідно до вимог пункту 6.5.2 ДБН;

1.2. Обладнати приміщення для конвою відповідно до пункту 6.5.3 ДБН;

1.3. Облаштувати будівлю суду кімнатою для роботи адвоката з підсудними;

1.4. Переобладнати спеціальний санвузол для підсудних відповідно до норм п. 6.5.2 ДБН;

1.5. Забезпечити наявність ізольованого маршруту конвоювання підсудних (засуджених) від конвойного приміщення до зали судових засідань;

1.6. Обладнати бокс для заїзду спеціального конвойного автомобіля або огорожену стоянку для спеціального автотранспорту варті;

1.7. Забезпечити приміщення суду системами засобів зв'язку та сигналізації про небезпеку, кнопками звукової сигналізації та системою відеонагляду;

1.8. Забезпечити доступ до будівлі та приміщень суду маломобільним групам населення, а також відповідним санітарним вузлом;

1.9. Обладнати будівлю суду найпростішим укриттям;

1.10. Здійснювати бактерицидне опромінювання залів судових засідань для розгляду кримінальних справ та камер для тримання підсудних (засуджених);

1.11. Забезпечити вільний доступ підсудних (засуджених) до чистої питної води.

2. Організувати проведення службового розслідування відносно керівника апарату суду Червакової Ірини Сергіївни щодо недотримання вимог чинного законодавства, зокрема що визначає повноваження Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, та зневажливого ставлення до членів групи НПМ.

3. Вжити заходів щодо притягнення винних осіб до встановленої законодавством відповідальності.

4. Про результати розгляду подання та вжиті заходи повідомити мене у місячний строк.

Звертаю увагу, що відмова органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадових і службових осіб від співпраці, а також умисне приховування або надання неправдивих даних, будь-яке незаконне втручання в діяльності Уповноваженого з метою протидії передбачають відповідальність згідно з чинним законодавством.

Додаток: звіт за результатами відвідування Бабушкінського районного суду м. Дніпропетровська на 9 арк.

**Уповноважений Верховної Ради
України з прав людини**

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

Паршакова Ольга (050)-967-95-51

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав
людини
№10529.2/23/39.1 від 23.11.2023
КЕП: Лубінець Д. В. 23.11.2023 17:02
5FB77F7B650371D0400000E88D010044560300